

MISSCHIEN ZONDER VREES, . . . MAAR NIET ZONDER BLAAM?

DOOR AUG. TER HOEVEN

„..... only a scientific investigation, which is quite free from any dependence on practice, can become practically useful in its applications.”

Thomas & Znaniecki.

Zeer terecht stelt Bast in zijn voorgaand artikel, dat de vrees ook al bij de sociologen tot mode-stemming wordt. Om aan die slopende invloed te ontkomen, worden dan een aantal pretenties gelanceerd, die in geen enkele verhouding meer staan tot de prestaties. Hij acht dit een lamentabele situatie, die nog eens extra in de hand gewerkt wordt door mijn beschouwing over de politieke rol van het sociale onderzoek. Nu, ik reken mijzelf niet tot de bevreesden en heb hen ook niet willen steunen. Wellicht treft mij de blaam, dat ik dit duidelijker had kunnen stellen. Akkoord dan. Voor het overige echter zal de V.S.W.O. haar eigen apologie ter hand moeten nemen.

Daarentegen ben ik minder gelukkig met het onderscheid tussen fundamenteel en pragmatisch sociaal onderzoek. Immers dit verschil kleeft niet aan de aard van het onderzoek als zodanig, maar geeft het standpunt weer van een toevallige opdrachtgever hier-en-nu. M.a.w. wat nu nog fundamenteel zou zijn, kan een opdrachtgever over tien jaar als uiterst pragmatisch beschouwen. Zo is het waarschijnlijk dat met het toenemen van sociologische kennis bij de opdrachtgevers hun opdrachten in de toekomst steeds fundamenteeler zullen worden. Ook Bast's voorbeeld uit het verre Amerika is in dit opzicht onthullend. Doch dan is toch wel duidelijk dat een dergelijk onderscheid onmogelijk als wetenschappelijk bevredigend kan fungeren? Daarbij kan nog worden afgezien van methodologische bezwaren, die deze dichotomie op een principiële vlak ernstig kunnen treffen.

Waar het mij in de kern om gaat, is dat ook het kleinste miniatuurprobleempje én als zgn. probleem én als object van onderzoek slechts grijpbaar is tegen een ruimere achtergrond. Elk sociaal verschijnsel treedt op in een bepaalde constellatie. Geven wij ons geen rekenschap van die constellatie, dan vervallen wij tot onmacht en zo tot instrumenten van de opdrachtgever. Daarom lijkt mij Bast's veronachtzaming van de latente functies van onderzoekresultaten een te weinig genuanceerd standpunt. Natuurlijk kan niet bij iedere opdracht de hele wereld worden onderzocht, maar voor een juist begrip van de problematiek dient zich m.i. de onderzoeker wel in die latente functies te verdiepen. Daarmee kan hij eigen dienstbaarheid bestrijden, die op den duur ook voor de opdrachtgever waardevoller resultaten kan opleveren. Uiteindelijk zijn immers slechts die resultaten waardevol, die wetenschappelijk betrouwbaar zijn.

Wetenschappelijkheid van een onderzoek moet nu worden afgemeten naar methodologische normen, zo lees ik o.a. met genoegen bij Bast. Welnu, in mijn gewraakte artikel heb ik juist gepoogd aan te duiden, dat die methodologische normen in de revisie moeten. En wel omdat in die normen niet voldoende rekening wordt gehouden met de evt. beperktheid van de pro-

bleemstelling. Zonder zich de totale constellatie enigszins voor ogen te stellen, kan ook niet bepaald worden of zekere, voor de opdrachtgever interessante, sociale verschijnselen altijd of slechts onder nader te specificeren condities optreden.

Mijn grootste bezwaar richt zich echter tegen Bast's mening, dat ik slechts formeel mij zou beperken tot de rol van de sociale onderzoeker in dienst van lagere overheidsorganen. Dit is juist een zeer wezenlijke beperking, omdat pas in een dergelijke situatie het onderzoek ook politieke gevolgen kan meebrengen. Zo zal in bedrijven een onderzoek in de meeste gevallen geen politieke nasleep hebben. Daar kunnen wel gelijksoortige latente functies aan de dag treden, maar die mogen niet zonder meer worden vergeleken met hetgeen ik n.a.v. lagere overheidsorganen heb betoogd. Geeft men zich dáár geen rekenschap van de bestaande interne en externe machtstegenstellingen, dan bedrijft men onwetend een of ander soort politiek. Daardoor dreigt dan tevens het gevaar dat de probleemstelling onduidelijk blijft en men niet zo praktisch is als mijn opponent en ik zo graag zouden willen. Niet zo praktisch, want — lijkt mij — niet „fundamenteel” genoeg. . . .

CONGRES SOCIALE INTERACADEMIALE

- Van 21 tot 24 maart a.s. zal op het conferentie-oord De Haven te Wassenaar het zesde congres van de Sociale Interacademiale worden gehouden. Het congres is geheel gewijd aan de problematiek van de grote stad.
- De officiële opening geschiedt met het uitspreken van een rede door prof. dr. Sj. Groenman op 21 maart te 15.30 uur in het groot auditorium van de R.U. te Leiden, waarna de congresgangers ontvangen worden door B. en W. van Leiden.
- Inleidingen zullen worden gehouden door drs. C. S. Kruyt, mr. G. E. van Walsum, dr. W. Steigenga, drs. W. J. de Bruyne en drs. G. J. van den Berg, waarbij de verschillende aspecten van de grote stad zullen worden behandeld.
- Tevens staat een excursie naar de Shell-installatie te Pernis op het programma.
- Het vertrek van de deelnemers is vastgesteld op zondagochtend 24 mrt.
- De kosten van deelname bedragen *f* 12.50 per persoon. Alleen niet-afgestudeerden kunnen het congres bijwonen.